

Kultur, integration og konflikter

En artikel fra Center for Konfliktløsning

”Sådan er deres kultur” eller ”det er altså sådan vi gør det her”. Kultur er en konfliktskaber i den danske debat. Men mange kulturkonflikter kan undgås, hvis vi tænker kultur på en anden måde. Det kender Asad Ahmad alt til. I denne artikel fortæller han om traditionernes betydning, om hvordan man kan løse op for kultursammenstød og om, hvad der skaber fanatisme.

”Det centrale for mig er at opløse kulturbegrebet og gøre det til noget konkret og håndterbart. Det er meget almindeligt at sige, at ”det er også deres kultur” eller ”det er altså min kultur, sådan er det, og nu gider jeg ikke tale mere med dig.” På den måde bliver kulturbegrebet brugt til at lukke for dialog, det bliver til foder for dem-og-os tankegange”, siger Asad Ahmad. Han arbejder som pædagogisk konsulent i Københavns Kommune og er samtidig underviser ved Center for

Asad Ahmad

De dyrebare traditioner og værdier

”Kultur består jo af værdier, normer og traditioner, og vi skal alle være opmærksomme på, at vores værdier og traditioner betyder noget for os. Tag for eksempel et dansk par, der flytter sammen og så bliver rygende uenige om juletraditionerne – hvordan træet skal pyntes, hvad skal man spise og så videre. Jamen, det kan jo føre til skilsmisse, hvis man ikke synes, at den anden holder jul på den rigtige måde.”

”Traditioner kan godt blive opfattet som værdier. Et eksempel er arrangerede ægteskaber, som er en gammel tradition i nogle samfund og ikke har noget med religion at gøre. Nogle mennesker forklarer de arrangerede ægteskaber som en værdi – det er vigtigt, at pigerne bliver gift tidligt og med nogen, familien kender, fordi de skal beskyttes og så videre – men det er ikke en værdi. Det er en tradition.”

”Det her med kultur er meget vigtigt for os. Traditionerne er det, vi er vokset op med, og det er en del af vores basale identitet og tilhørsforhold. Som børn får vi vores trosidentitet, vores sproglige identitet, vores sociale identitet og i en vis grad vores politiske identitet. Vi får grundlagt vores forhold til mad og tøj og musik...”

Identitet og dialog

Det er i ungdomsårene, at der for alvor kan komme konflikt mellem identitet, værdier og kulturer. Det er her, identitetskriser og fanatisme slår igennem, hvis den enkelte ikke oplever et fornuftigt samspil mellem sine tillærte identiteter og resten af verden. Teenageren prøver sin barndoms værdier af ved at indgå en dialog med kredsen ud over den nærmeste familie; venner, lærere, klassekammerater, mere fjerne familiemedlemmer, medier:

”Når vi begynder at indgå i en dialog med omverdenen, kommer vores basale identiteter i spil. Og de skal komme i spil - men de skal helst ikke være på spil. I vores dialog med omverdenen danner vi vores egen vægtning af vores basale identiteter og på den måde ender vi med at danne vores egen identitet.”

”Men hvis dialogen er præget af, at omverdenen ikke anerkender eller måske ligefrem angriber ens værdier, så går man tilbage til det man lærte som lille, til det lille barns enkle værdier... Det tror jeg, er en forklaring på de unge muslimer fra den vestlige verden, som bliver fundamentalister.”

”Når man går i voldsomt forsvar for det, man kalder sin egen kultur, bundet det dybest set i angsten for at miste sig selv. Det mener jeg også gælder f.eks. Dansk Folkeparti og deres stærke nationalisme. Og hele den diskussion vi oplever for tiden om demokratibegrebet, som nærmest ligner en religion engang imellem.”

Det væsentlige er den konkrete sag

”Hvis vi vil have en ordentlig dialog, må vi opløse kulturbegrebet og gøre det til noget konkret, som vi kan tale om. Så skal vi kunne holde vores værdier ude af de konkrete problemer.”

”Vi kan jo bruge et almindeligt eksempel fra skoleverdenen, nemlig begrebet troværdighed. Som lærer vil jeg gerne opfattes som et troværdigt menneske og derfor gør jeg f.eks. meget ud af at overholde mine aftaler og komme til tiden, og det er jo godt nok. Det er helt fint.

”Men det er et problem, hvis jeg overfører den værdi til andre menneskers handlinger. Lad os sige, at jeg har indkaldt et forældrepar til en skole-hjem samtale og de så bare bliver væk. Jeg bliver irriteret og jeg siger til min kollega, at det er fandme også for dårligt, at de ikke overholder deres aftale. Det er også fint nok, for jeg har ret til at få luft.”

”Konflikten opstår, når jeg begynder at bruge værdi-ord om forældrenes handling, hvis jeg for eksempel siger til dem, at ”det er totalt respektløst, at I bare blev væk...” eller ”I er ikke til at stole på.” Så angriber jeg pludselig deres værdier, og det snører af for dialogen. Hvis man angriber andre folks værdier, så skaber man konflikt.”

”En måde at gribe det an på kunne være at forklare forældrene, hvorfor det er vigtigt at komme til samtalerne. Hvis det er en familie fra et andet land, kunne man sige til dem, at i det danske skolesystem har vi skole-hjem samtaler, fordi vi ikke holder eksamen for børnene i de små klasser. Men vi har en fælles interesse i, at deres børn klarer sig godt, og derfor skal vi tale sammen om dem. På den måde holder vi os til den konkrete sag og den fælles interesse i stedet for at komme med nogle udsagn, som kan opleves som fordømmende.”

Når familien bestemmer ægteskabet

”For nylig ringede en skolelærer til mig vedr. en pige i klassen. Hun havde hørt sine forældre tale om ægteskab for hende, nu skulle familien snart på ferie i deres oprindelsesland og pigen var bange for, at der ville blive arrangeret et ægteskab for hende der. Læreren ville have et godt råd om, hvordan han kunne støtte pigen.”

”Jeg sagde til ham, ”når du taler med pigen, så skal du vise forståelse for hendes forældre, for de vil hende ikke noget ondt.” Hvis man begynder på det der med at ”det er også forkert af dine forældre”, så skaber man splid mellem forældre og børn, og det kan give nogle kæmpestore problemer.

I stedet var det vigtigt at se på pigens behov og finde ud af, hvad hun ville i stedet for at blive gift. Støtte hende i at formulere sine egne ønsker og planer.”

”Det førte til, at pigen faktisk fik talt med sine forældre og forklaret dem sagen fra sin side. De talte om, at hvis hun bliver gift med en mand fra oprindelseslandet, så skal hun forsørge ham de første år, han er i Danmark. Det betyder, at hun skal tjene penge, men hun ønsker fred og ro til at tage en uddannelse inden hun bliver gift.”

”Forældrene kunne godt forstå hende, og det endte med, at familien tog til oprindelseslandet og sagde til den unge mands familie, at ægteskabet måtte udsættes i ca. otte år, indtil pigen havde fået sin uddannelse. Det syntes hans familie var for lang tid, så de aflyste selv aftalen om ægteskab.

Sagen blev løst, fordi forældrenes værdier ikke blev angrebet. Konflikten fik ikke lov til at udvikle sig.”

Integration og generaliseringer

Der er forskel på at håndtere en begyndende konflikt mellem enkeltpersoner og på de konflikter og skænderier, som ofte dukker op, når talen falder på folkeskolen og de tosprogede elever. For Asad giver begrebet integration ikke mening, medmindre det bliver sat ind i en konkret sammenhæng:

”Hvad er integration? Jeg ved det ikke. Jeg tror ikke, at ret mange ved det. Vi er bare så gode til at sige, hvad det IKKE er. Hvilke markører er det, vi ser på, når vi taler om integration? Tag for eksempel ham, der slog sin søster Ghazala ihjel udenfor Slagelse Station. Han talte godt dansk og havde en god uddannelse, men var han integreret?”

”Integration har mange sider og det er en langvarig proces, der begynder med, at man føler sig godt tilpas i det land, man bor i. Noget af det, der kan hjælpe processen på vej er, at vi bliver ved med at oplyse om de muligheder og begrænsninger, der er i de danske systemer.”

”I skolen, for eksempel, kan man blive fritaget fra at deltage i kristendomsundervisning og man kan blive fritaget fra lejrskoler. Men man kan ikke blive fritaget fra svømning og idræt, for det er lovpligtige fag. Det er vigtigt at oplyse forældrene om det, så de ikke bruger en masse energi på at skændes med skolen om en lov, som de ikke har indflydelse på.”

”I stedet kunne de jo bruge kræfterne mere konstruktivt og for eksempel diskutere, om der skal være badeforhæng i omklædningsrummet.”

”Hvis integrationen skal blive en god proces er det vigtigt at undgå at gøre alle ens. Generaliseringer duer ikke, og det ved folk efterhånden godt. Det er bare så nemt at generalisere, og derfor bliver vi ved med at gøre det. ”

”Men hvis man for eksempel tager sine erfaringer fra den ene muslimske familie og overfører dem på den næste, så går man forkert, og det er noget, der er sket for rigtig mange lærere og pædagoger.”

”Muhammed-krisen har haft stor indflydelse på tolerancen i Danmark. Det blev meget tydeligt for alle, at der er stor forskel på, hvordan man har oplevet de tegninger, ligegyldig om man er muslim eller kristen. Nogle mener, at tegningerne var forkerte, andre at de var vigtige for ytringsfriheden. Diskussionen er foregået på arbejdspladser over hele landet, og den har gjort det mere besværligt for folk at fastholde tankegangen om ”dem og os” – og den var ellers blevet helt fastlåst efter 11. september.”

Vandrehistorier

Et centralt begreb i dialogen mellem forskellige grupper af mennesker er vandrerhistorier, også kaldet dominante fortællinger. Det er historier bygget på fordomme og fri fantasi, der ender med at blive til sandheder. Der opstår mange problemer og misforståelser, fordi vi ikke er bevidste om, hvilke dominante fortællinger der styrer vores egen og andres adfærd.

Et eksempel er vores forestillinger om andre menneskers religion og dens betydning i deres liv. Hvor meget er bygget på vandrehistorier og hvor meget på regulær og efterprøvet viden?

”Hvis man skal forstå andres motiver, er det godt at interessere sig for, hvilke dominante fortællinger, der ligger til grund for det, de gør. Hvad er det for nogle fortællinger der gør, at nogle unge går ind i volden? Hvad er det for fortællinger der gør, at nogle mennesker retfærdiggør terror?”, siger Asad.

Interessen for de motiver og forestillinger, der ligger bag det enkelte menneskes handlinger og valg, har ført Asad ind i den internationale terror-forskning. I de senere år har han arbejdet på et europæisk projekt for SITE (The Search for International Terrorist Entities) Institute. Projektet går ud på at tale med unge mennesker, som har følt eller føler sig tiltrukket af terror. Målet er at blive klogere på deres motiver og deres verdensbillede.

Drivkraften i Asads mangesidige virke er en søgen efter forståelse, af konflikter, mennesker og motiver. I denne søgen kan han blandt andet trække på erfaringer fra sin opvækst i Pakistan, fra livet som indvandrer i Europa, fra mere end 25 års arbejde i det danske skolesystem og fra oplevelserne som professionel konfliktløser. Imidlertid indledte Asad sit professionelle liv med at uddanne sig til genetiker ved Cambridge universitetet i Storbritanien. Derfra har han medbragt en uomtvistelig og fuldt bevist sandhed:

”Der findes kun en menneskelig race, kun én eneste. Der er ikke flere. Vi har en fælles fortid og vi er ikke ens, og er præget af mangfoldighed og diversitet. Selv blandt de mest simple organismer er der ikke to, der er helt ens. Der er heller ikke to mennesker, der er ens. Vi har hver vores sandhed.”

Artiklen er skrevet af journalist Kathrine Toftkær. Offentliggjort 27. September 2007